

Βίοι & Πολιτείες

«Το 1934 επιστρέφει για λίγο στις ΗΠΑ και στη συνέχεια φεύγει μόνος του για την Απω Ανατολή, όπου σταθμός του τώρα είναι η Μαντζουρία. Το 1938 θα διασχίσει την ΕΣΣΔ με τον υπερρσιβηρικό και θα καταλήξει στο Παρίσι, όπου ζει η οικογένειά του. Εκεί θα τον δουν για τελευταία φορά. Ένα διάστημα παραμένει σκοτεινό – από τον Μάιο του '38 έως τον Φεβρουάριο του '39. Θεωρώ ότι είναι πολύ πιθανό να τον έστειλαν πάλι πίσω στην Κίνα και να τον συνέλαβαν στην επιστροφή του, σε μια στάση στη Μόσχα. Τον θεωρούσαν διπλό κατάσκοπο. Στο μεταξύ, ο υπεύθυνος του κατασκοπικού δικτύου του στην Κίνα, ο σημαντικός Ρώσος κατάσκοπος Μάτους Στάινμπεργκ, είχε διαφύγει στην Ελβετία. Οπότε αμέσως υποψιάστηκαν πως μπορεί κι ο Σάι να είχε τέτοιες προθέσεις. Ο Στάινμπεργκ ήταν θρυλική μορφή. Είχε διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη δολοφονία του Τρότσκι, ήταν σημαντική η συμβολή του στα πρώτα δίκτυα κατασκοπίας στη Γαλλία και την Ισπανία, είχε βρεθεί στην Κίνα, υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους κατασκόπους του 20ού αιώνα. Το σκάει, λοιπόν, για την Ελβετία. Κάποια στιγμή θα εκδοθεί στην ΕΣΣΔ, όπου, όσο απίστευτο κι αν ακούγεται, δεν εκτελείται. Καταλήγει σε μια διαβόητη φυλακή για πολιτικούς κρατούμενους και μοιράζεται το ίδιο κελί με τον άνθρωπο που είχε εκτελέσει τον Ογκινς».

Ο Ογκινς έμεινε οκτώ χρόνια στη φυλακή. Περίεργο δεν είναι που δεν εκτελέστηκε αμέσως;

«Οι Σοβιετικοί είχαν εμμονή με το γράμμα του νόμου – όχι με το πνεύμα. Καταδικάστηκε λοιπόν σε οκτώ χρόνια φυλάκιση, γιατί τότε αυτό ήταν το μέγιστο της ποινής για το έγκλημά του, παρ' όλο που τα έγγραφα από τα αρχεία της ΚΓΒ που έχουμε στα χέρια μας αναφέρουν πως δεν βρέθηκαν αποδείξεις για την ενοχή του. Τον στέλνουν στο γκουλάγκ του Νορίλσκ, όπου δεν ήταν σε θέση να κάνει βαριές χειρωνακτικές εργασίες, γιατί ήταν πολύ άρρωστος. Κάποια στιγμή τον μεταφέρουν στη Μόσχα, όπου Αμερικανοί διπλωμάτες καταφέρνουν να τον δουν στη φυλακή – αν και υπήρχαν διμερείς συμφωνίες που προέβλεπαν πως αυτή η δυνατότητα υπήρχε, ελάχιστες φορές εφαρμόστηκαν. Από εκείνη τη στιγμή, το 1943, η μοίρα του είναι προδιαγεγραμμένη. Οι Αμερικανοί συνεχίζουν να πιέζουν για την έκδοσή του, οι Ρώσοι λένε πως θα τον αφήσουν αλλά δεν το κάνουν. Είναι ένας περίπλοκος διπλωματικός χορός που διαρκεί πέντε ολόκληρα χρόνια. Σε αυτή τη φάση οι Αμερικανοί γνωρίζουν πια ότι ο Ογκινς είναι κατάσκοπος. Ο Στάλιν δεν θα τους τον παρέδιδε. Βρισκόμαστε σε μια περίοδο που η Επιτροπή Αντιαμερικανικών Ενεργειών έκανε ανακρίσεις, το κυνήγι μαγισσών και η αντικομμουνιστική υστερία ήταν σε πλήρη εξέλιξη. Αν είχε επιστρέψει στην Ουάσινγκτον θα τον είχαν στήσει μπροστά στις κάμερες στο Καπιτώλιο και το σκάνδαλο για την ΕΣΣΔ θα ήταν τεράστιο».

katoiko@enet.gr

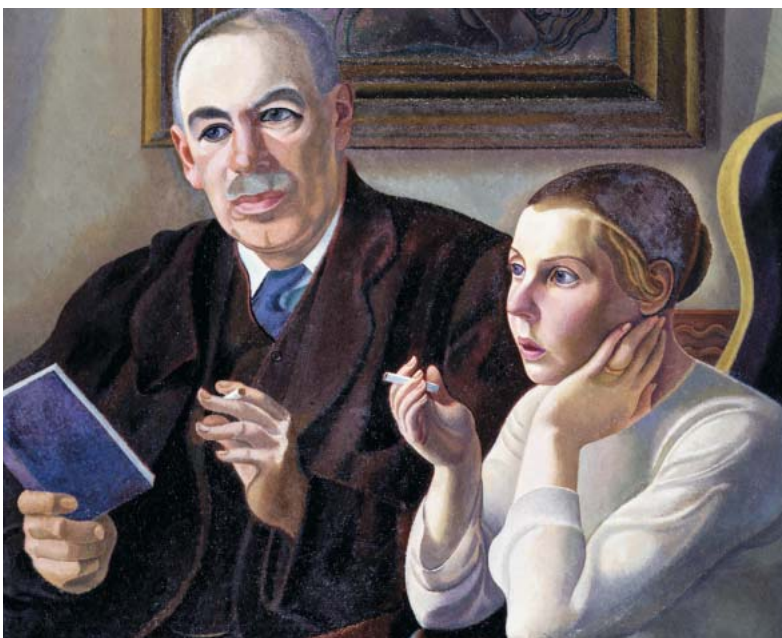
Η πρώτη αποστολή του Ογκινς ήταν στο Βερολίνο της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης. Ακολούθησε το Παρίσι (κάτω), όπου είχε αναλάβει να κατασκοπεύει τους Ρομανόφ

Courtesy of Robin Oggins

Η τραγωδία της αμερικανικής Αριστεράς

«Ο Ογκινς ενσαρκώνει την ιστορία μιας ολόκληρης γενιάς, αλλά την ίδια στιγμή έχει μια πολύ ξεχωριστή προσωπική ιστορία. Οι γονείς του ήταν Ρώσοι αλλά ο ίδιος είχε γεννηθεί στην Αμερική, σε μια οικογένεια της μεσαίας τάξης και κατάφερε να μπει στο Κολούμπια, πράγμα πολύ σπάνιο για έναν Εβραίο εκείνη την εποχή. Ο Ογκινς έχει όλες τις προδιαγραφές για ένα λαμπρό μέλλον, αλλά το απαρνιέται για να ζήσει το σοβιετικό όνειρο. Για τη γενιά του η επανάσταση δεν ήταν ένα μακρινό όνειρο, η επανάσταση ήταν εδώ, μπορούσες να τη νιώσεις. Και εκείνος έπρεπε να είναι παρών, στην εμπροσθοφυλακή. Η τραγωδία του Ογκινς είναι η τραγωδία της αμερικανικής Αριστεράς των αρχών του 20ού αιώνα»

Το μυστηριώδες πέρασμα από την Αγγλία

«Πάντα υπήρχε ένα ίχνος – μια φωτογραφία, ένα γράμμα, ένα έγγραφο – που κάπου με οδηγούσε. Μπορεί η αναζήτηση να κρατούσε μέρες, μήνες, καμιά φορά χρόνια. Το συγκεκριμένο ίχνος δεν έβγαλε πουθενά, γι' αυτό και δεν το συμπεριέλαβα στο βιβλίο, μπορώ όμως να σας το πω. Οι ιστορικοί ή άλλοι δημοσιογράφοι μπορεί κάποτε να ανακαλύψουν κάτι παραπάνω: Ανάμεσα στα υπάρχοντα του Σάι που έχει ο γιος του, είναι κι ένα βιβλίο του διάσημου οικονομολόγου Τζον Μείναντ Κέινς, υπογεγραμμένο από τον ίδιο. Ήταν ένα αντίτυπο που το υπέγραψε σε παρουσίαση βιβλίου; Το χάρισε ο ίδιος στον Ογκινς; Συναντήθηκαν σε κάποια δημόσια ανάγνωση; Δεν μπορώ με βεβαιότητα να πω αν είχαν γνωριστεί. Εκείνο, όμως, που κάνει την ιστορία ενδιαφέρουσα είναι πως οι Σοβιετικοί είχαν για πολύ καιρό έντονο ενδιαφέρον για τον Κέινς, που ήταν παντρεμένος με τη διάσημη Ρωσίδα μπαλαρίνα Λιντία Λοπόκοβα. Είχαν πάει ταξίδι του μέλιτος στην πατρίδα της, όπου ο Κέινς είδε σε τι καλί ήταν ο τόπος. Μάλιστα έγραψε κάποια πράγματα σχετικά. Πάντως ήταν και φίλος με τον Ιβάν Μάισκι, τον Ρώσο πρέσβη στο Λονδίνο, και γενικώς είχε κάποιες σχέσεις με Σοβιετικούς. Οπότε το βιβλίο που έχει στα χέρια του ο γιος του Ογκινς έχει μεγάλο ενδιαφέρον».

Γουίλιαμ Ρόμπερτς, «Ο Τζον Μείναντ Κέινς και η Λιντία Λοπόκοβα», National Portrait Gallery, Λονδίνο